

FARKLI EĞİTİM KADEMELERİNDE GÖREV YAPACAK ÖĞRETMEN ADAYLARININ KAYNAŞTIRMAYA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Tahsin FIRAT*

Öz

Bu çalışmada, kaynaştırma uygulamasının önemli parçası olacak Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları ile pedagojik formasyon kursu eğitimi alan Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik görüşlerinin cinsiyet, mezun olunan/olunacak fakülte, ailesinde engelli birey olup olmama, uygulama yaptığı sınıfta engelli öğrenci olup olmama ve yaş değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama niteliğindeki çalışmada veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve Kırcaali-İftar (1996) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği" ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde Varyans Analizi (One-Way ANOVA) ve t-testi (independent t test) teknikleri kullanılmıştır. Yapılan analizler, mezun olunan/olunacak fakülte değişkenine göre öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu, diğer değişkenlerde ise anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, öğretmen adayları, tutumlar, farklı fakülteler.

---

* Öğr. Grv., Adiyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, tahsinfirat02@gmail.com

AN INVESTIGATION ON ATTITUDES OF TEACHER CANDIDATES WHO WILL WORK AT DIFFERENT EDUCATION LEVELS TOWARDS MAINSTREAMING

Abstract

This study aims at examining the attitudes of teacher candidates studying in a Faculty of Education in Turkey and the other teacher candidates at the Faculty of Arts and Sciences who are taking pedagogical formation course towards mainstreaming according to their genders, the faculty from which they graduated or will graduate, whether they have any person who is disabled in their family, whether they have any students with disabled in their training school and their ages. Within the relational survey model, the data was collected via 'Personal Information Form' and the Turkish edition of 'Opinion Scale About Mainstreaming' by Kırcaali-İftar (1996). In analyzing the data, analysis of Variance (One-Way ANOVA) and t-test (Independent t test) techniques were used. The analysis shows that according to the faculty from which candidate teachers graduated or will graduate factor, there is significant difference between the teacher candidates, but there is no significant difference in the other factors.

Keywords: *Mainstreaming, teacher candidates, attitudes, different faculties.*

1. GİRİŞ

Günümüz eğitim sisteminin odak noktasını bireysel farklılıklar oluşturmaktadır. Bireysel farklılıklara dayalı olarak verilen eğitimde, bireyin kişisel, sosyal ve eğitsel gereksinimlerine uygun koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu anlayış doğrultusunda özel eğitim; çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli öğrencilere sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda en üst düzeye çıkmasını sağlayan, bireylerin yetersizliğini engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek onların toplumla kaynaşmasını, bağımsız ve üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitim olarak tanımlanmaktadır (Ataman, 2011). Engelli öğrencilerin toplumun bir üyesi olarak yaşayabilmeleri için normal gelişim gösteren öğrenciler gibi

eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanmaları gerekir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005). Bunu yapmak için de bu öğrencilerin en az kısıtlanacağı eğitim ortamlarından faydalanmaları önem arz etmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim, engelli bir öğrencinin hem normal yaşlılarıyla olabildiğince fazla bir arada bulunmasını, hem de eğitim gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanmasını sağlayacak eğitim ortamına yerleştirilmesi gerektirmektedir (Kırcaali-İftar, 1998). Engelli öğrencilerin normal gelişim gösterenler ile bir arada olmaları, bu öğrencilerin sosyalleşmelerini ve topluma uyumunu kolaylaştıracaktır (Metin, 1997). Engelli öğrencilerin uyum becerilerini geliştirip toplumla bütünleşerek yaşayabilmelerini sağlamak için çoğunluğun eğitim gördüğü normal eğitim ortamlarından yararlanması, başka bir deyişle kaynaştırma uygulamalarından faydalanmaları gerekmektedir (Uysal, 1995).

Kargın (2004) başarılı bir kaynaştırmanın ilkelerini şu şekilde sıralamıştır:

- Öncelikle başta okul müdürü olmak üzere tüm okul çalışanları, özel gereksinimli öğrencilere karşı kabul edici ve destekleyici tutumlar sergilemelidirler.
- Sınıf öğretmenlerinin tutumları, kaynaştırmanın başarısında ikinci önemli öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenler çocukların eğitiminden sorumlu olan bireylerdir. Bir eğitim programını planlamak, uygulamak, öğrencilerinin gelişimlerini ve başarılarını sağlamak gibi görevleri vardır.
- Genel eğitim sınıfları, tüm öğrencilerin gereksinimlerini karşılayacak, öğrenmelerini kolaylaştıracak biçimde düzenlenmelidir.
- Genel eğitim sınıflarında tüm öğrenciler, birlikte öğrenme, oynama, eğitimsel ve sosyal etkinliklere katılma fırsatlarına sahip olmalıdırlar.
- Kaynaştırma sınıfındaki diğer öğrenciler özel gereksinimli öğrenci hakkında bilgilendirilmelidirler.

- Kaynaştırma eğitiminin başarıyla uygulanabilmesi için genel eğitim sınıfındaki özel gereksinimli öğrenciye ve öğretmene, gereksinimlerine yönelik destekleyici özel eğitim hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir.
- Sınıftaki tüm öğrenci velileriyle işbirliği sağlanmalıdır. Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimli ve diğer öğrencilere beklenen yararları sağlayabilmesi için sınıftaki tüm velilerin sınıf öğretmeni ile işbirliği içinde olması gerekmektedir.

Ataman'a (1996) göre kaynaştırmanın başarısını belirleyen öğretmen, kaynaştırma programında çocukların öğrenmesine etki edebilecek çok önemli bir faktördür ve kaynaştırma uygulanan bir sınıfta ayırım gözetmeksizin tüm çocukların öğretmenin olumlu tutumlarını hissetmesi gereklidir. Forlin, Douglas ve Hattie (1996) ve Forlin, Loreman, Sharma ve Earle (2009) tarafından yapılan çalışmalarda kaynaştırmada başarının genel eğitim öğretmenlerinin sınıf atmosferini farklı özelliklere sahip öğrencilere uygun hale getirmelerine, bunun ise öğretmenlerin sahip oldukları yeterliliğe ve isteğe bağlı olduğu belirtilmiştir. Yapılan diğer araştırmalar başarılı bir kaynaştırma uygulaması için en belirleyici öğenin öğretmen tutumu olduğunu göstermektedir (Bacon ve Schultz, 1991; Coates, 1989; Lambe ve Bones, 2006; Semmel, Abernathy, Butera ve Lesar, 1991). Öğretmenlerin kaynaştırma konusunda kendilerinden beklenenleri karşılayabilmeleri için öncelikle kaynaştırma uygulamasına karşı olumlu tutum geliştirmeleri gerekmektedir. Sahip olunan bilgi ve deneyimler bu tutumların oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde öğretmen adaylarının engelli öğrencilere yönelik olumsuz tutumlara sahip olduklarını belirten çalışmalara (Avramidis ve Kalyva 2007; Bradshaw ve Mundia 2005; Hastings ve Oakford 2003; Lambe ve Bones 2006; Romi ve Leyser, 2006; Thaver ve Lim, 2012) rastlamak mümkündür.

Kaynaştırma sınıflarının karmaşık beklentileri ve zorluklarıyla baş etmek zorunda kalan mesleğe yeni başlamış öğretmenlerin yaşadıkları sorunların temel kaynağı kaynaştırma uygulamaları konusunda yeterince hazırlıklı olamamalarıdır (Horne ve Timmons 2009; Killoron, Woronco ve Zaretsky, 2014; Loreman 2010; Sosu, Mtika ve Colucci-Gray, 2010). Cook (2002) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının kendilerini kaynaştırma konusunda yetersiz hissettiklerini ve bu eksikliğin kendilerini endişelendirdiğini belirtmişlerdir. Genel eğitim ortamlarında engelli öğrenci sayısının her geçen gün artması ve buna karşılık genel eğitim öğretmenlerinin bu konudaki bilgi eksikliği, şüphesiz bu endişeyi daha fazla artırmakta (Lombardi ve Hunka, 2001; McHatton ve McCray, 2007) ve öğretmenlerde başarısız olacakları hissi oluşturmaktadır. Öğretmenler, sınıflarındaki engelli öğrencilerin kaynaştırılmasındaki başarısızlığın nedeni olarak; engelli öğrencilerle uğraşmanın öğretmenlerin ve başarılı olacak öğrencilerin öğretimsel zamanını azalttığını, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi için özel öğretim becerileri gerektiğini ve öğretmenlerin engelli öğrencilere bu eğitimi verebilmeleri için özel bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir (Jordan, Schwartz ve McGhie-Richmond, 2009). Gök ve Erbaş (2011) yaptıkları çalışmada, öğretmenler kaynaştırma eğitimi ile ilgili çok az bilgi sahibi olduklarını, bu bilgilerin onlar için yetersiz olduğunu ve kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmamalarının sınıflarındaki kaynaştırma uygulamasında yetersiz kalmalarına ve sorunlar yaşamalarına neden olduğunu belirtmişlerdir. Engelli öğrencilere olumlu tutum gösteren öğretmenler, kaynaştırmayı etkili bir şekilde uygulamakta, programı farklı yapıdaki öğrencilere uygulamada beceri göstermekte ve kaynaştırmayı kendi sınıflarında geliştirme konusunda kendini emin hissetmektedirler (Berry 2010; Blecker ve Boakes 2010; Darling-Hammond 2006; Lancaster ve Bain 2010; Ryan 2009). Buna karşın, bazı öğretmenlerin olumlu tutum sergilememesi ve kaynaştırma ilkelerine bağlılıklarının zayıf olması, engelli öğrencilerin etkili bir eğitim almalarına

olumsuz yönde etki edebilmektedir (Berry 2010; Jordan ve Stanovich 2004; Rioux ve Pinto 2010).

Alanyazında yapılan çalışmalarda engelli öğrencilerle çalışan öğretmen ya da öğretmen adaylarının şu anda çalıştıkları ya da ileride karşılaşacakları engel gruplarına ilişkin verilen eğitimlerle beraber, bilgi düzeylerinin artması sonucunda kendilerini engelli öğrencilerle çalışmaya daha istekli ve hazır hissettiklerini belirttikleri ve bunun sonucunda da engellilere yönelik tutumlarında olumlu yönde gelişmelerin görüldüğü belirtilmektedir (Avramidis ve Norwich, 2002; Avramidis, Bayliss ve Burden, 2000; Güven ve Çevik, 2012; Jobe, Rust ve Brissie, 1996; Kim, 2011; Martinez, 2003; Mousouli, Kokaridas, Angelopoulou-Sakadami ve Aristotelous, 2009; Seçer, 2010; Shalde ve Stewart, 2001; Sosu, Mtika ve Colucci-Gray, 2010; Şahin ve Güldenoğlu, 2013; Wischnowski, Salmon ve Eaton, 2004; Yoon-Suk, 2010; Zambelli ve Bonni, 2004). Yapılan başka araştırmalarda da benzer olarak, özel eğitim ile ilgili daha fazla eğitim alan öğretmenlerin daha az veya hiç eğitim almayan öğretmenlere göre kaynaştırmaya yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür (Avramidis ve Kalyva 2007; Jobe, Rust ve Brissie 1996; Koutrouba, Vamvakari ve Theodoropoulos 2008; Parasuram 2006; Shimman 1990).

Ülkemizde kaynaştırma uygulamalarında yer alan öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının engelli öğrencilere yönelik tutumlarının araştırıldığı çalışmalar incelendiğinde, etkili bir kaynaştırma eğitiminin önünde yer alan en büyük engelin, engelli öğrencilere yönelik olumsuz tutumların olduğu görülmektedir (Diken ve Sucuoğlu, 1999; Diken, 1998; Gözün ve Yıkılmış, 2004; Kayaoğlu, 1999; Metin ve Çakmak, 1998; Orel, Zerey ve Töret, 2004; Rakap ve Kaczmarek 2009; Şahbaz, 1997; Şahin ve Güldenoğlu, 2013; Uysal, 2003; Kayaoğlu, 1999; Yıkılmış, Şahbaz ve Peker, 1997, 1998). Şayet hizmet öncesi öğretmen eğitiminde, bu

olumsuz tutumları ortadan kaldıracak gerekli eğitim verilmezse, öğretmenlerin bu yönlü tutumlarının okullarda kaynaştırma eğitimi geliştirme çabaları önünde önemli bir engel oluşturacağı belirtilmektedir (Forlin ve diğ., 2009). Babaoğlu ve Yılmaz (2010), öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun, kendilerini kaynaştırma konusunda yetersiz gördüklerini, bunun en büyük nedeni olarak ise üniversitede aldıkları eğitimin kaynaştırma eğitimi için yetersiz olmasını göstermişlerdir. Sarı (2002), üniversite eğitimleri sırasında özel eğitim ile ilgili ders almayan öğretmenlerin, engelli çocukların gelişimlerini ve kaynaştırma eğitimine yönelik gerçekleştirilecek uygulamaları bilmediklerini, dolayısı ile kendilerini yetersiz gördüklerini ifade etmiştir. Bütün bu araştırmalardan hareketle; bilgilerin tutumlar, tutumların ise uygulamalar üzerinde önemli etkisinin olduğu görülmektedir.

Fen Edebiyat Fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının çoğunluğunun liselerde görev yaptıkları bilinmektedir. Bu öğretmenlerin ne lisans düzeyinde ne de pedagojik formasyon kursu alırken özel eğitim ile ilgili herhangi bir ders almamaları, engelli öğrencilere yönelik eğitsel ihtiyaçların belirlenmesi ve bunların karşılanması noktasında bilgileri, tutumları ve uygulamaları konusunda önemli soru işaretleri oluşturmaktadır. Ülkemizde daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde bunların büyük bir kısmının okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde çalışan öğretmen veya çalışacak öğretmen adayları üzerine yoğunlaştığı (Babaoğlu ve Yılmaz, 2010; Batu, 1998; Bilen, 2007; Çuhadar, 2006; Dolapci, 2013; Diken ve Sucuoğlu, 1999; Diken, 1998; Ekşi, 2010; Gözün, 2003; Gözün ve Yıkılmış, 2004; Kayaoğlu, 1999; Metin ve Çakmak, 1998; Orel, Zerey ve Töret, 2004; Rakap ve Kaczmarek 2009; Seçer, 2010; Şahbaz, 1997; Şahin ve Güldenoğlu, 2013, Uysal, 2003; Yıkılmış, Şahbaz ve Peker, 1997; 1998) görülmektedir. Literatürde liselerde görev yapacak öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının yeteri kadar incelenmemesi, bu

araştırmanın önemini artırmaktadır. Bu nedenlerden hareketle, kaynaştırmaya yönelik farklı eğitim kademelerinde çalışacak genel eğitim öğretmen adaylarının tutumlarını anlamanın, mevcut öğretmen yetiştiren programların gelişimini sağlama ve ihtiyaçlar dâhilinde yeniden düzenlenmesi konusunda önemli olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, Eğitim Fakültelerindeki 4. sınıf öğrencileri ile Fen Edebiyat Fakültesi mezunu pedagojik formasyon kursu almakta olan öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarını belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Eğitim Fakültesi 4. sınıf öğrencileri ile Fen Edebiyat Fakültesi mezunu pedagojik formasyon kursu almakta olan öğretmen adaylarının kaynaştırmaya karşı olan tutumları arasında;

- Cinsiyete göre fark var mıdır?
- Yaşa göre fark var mıdır?
- Ailede engelli birey olup olmama durumuna göre fark var mıdır?
- Uygulama yaptıkları sınıfta engelli öğrenci olup olmama durumlarına göre fark var mıdır?
- Mezun olunan/olunacak fakülteye göre fark var mıdır?

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çünkü tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaç edinen araştırmalar için uygun bir modeldir (Karasar, 2006). İlişkisel tarama modelleri; iki ve daha çok değişken arasındaki birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleri için kullanıldığından bu tür araştırmalar için uygun görülmektedir (Cohen, Manion ve Morrison, 2000; Karasar, 2006).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın amacına uygun olarak çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki 4. sınıf öğrencileri ile pedagojik formasyon kursu alan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı ve elde edilecek verilerin gizliliği bireylere belirtilmiş ve gönüllülük esasına dayalı olarak çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu doğrultuda çalışmaya, Adıyaman Üniversitesi'nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programında eğitim gören 60; Sınıf Öğretmenliği programında eğitim gören 62, Okul Öncesi programından 50 öğrenci olmak üzere toplam 172; pedagojik formasyon kursu alan Türk Dili ve Edebiyatı programında 41 öğrenci, Matematik programından 35, Coğrafya programından 29, Biyoloji programından 21, Sanat Tarihi programından 12 öğrenci olmak toplam 138 öğretmen adayı katılmıştır. Tablo 1'de öğretmen adaylarının cinsiyet, mezun olduğu/olacağı fakülte, yaşları, ailede engelli birey olup olmama ve uygulama yaptığı okulda engelli öğrenci olup olmama durumu değişkenlerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarına Yönelik Demografik Bilgiler

DEĞİŞKENLER	N	%
Cinsiyet		
Kız	155	50
Erkek	155	50
Mezun Olduğu/Olacağı Fakülte		
Eğitim Fakültesi	172	55,5
Fen Edebiyat Fakültesi	138	44,5
Öğretmen Adaylarının Yaşı		
18-22	85	27,4
23-27	188	60,6
28 ve üstü	37	12
Ailede Engelli Birey Olup-Olmama		
Var	22	7,1
Yok	288	92,9
Uygulama Yapılan Sınıfta Engelli Öğrenci Olup Olmama		
Evet	56	18,1
Hayır	254	81,9
Toplam	310	100

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kaynaştırmaya yönelik tutumların, mezun olunan/olunacak fakülte, yaş, cinsiyet, ailede engelli birey olup olmaması ve uygulama yapılan sınıfta engelli birey olup olmaması değişkenleri ile ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu değişkenleri belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” ile elde edilmiştir. Bireylerin kaynaştırmaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Antonak ve Larivee (1995) tarafından geliştirilen “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” kullanılmıştır. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumu yeterli geçerlik ve güvenirlikte ölçebilmesi bakımında bu ölçme aracı tercih edilmiştir. Ölçek, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında öğrenim görmelerine yönelik öğretmen tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiş, ölçeğin Türkçeye uyarlanma çalışması Kırcaali-İftar (1996) tarafından yapılmıştır. Ölçek 5’li Likert tipinde olan ölçekte toplam 20 madde bulunmaktadır. Ölçekte yer alan 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 14, 18, 19. maddeler ters maddelerdir. Bu maddeler puanlanırken Kesinlikle katılmıyorum=1, Katılmıyorum=2, Kararsızım=3, Katılıyorum=4 ve Tümüyle Katılıyorum=5 şeklinde tersten puanlanmıştır. Ölçeğin orijinalinde (Antonak ve Larivee; 1995) dört faktörlü, Türkçe uyarlamasında (Kırcaali-İftar; 1996) beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubu üzerindeki uygulamadan elde edilen Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ölçekten elde edilen veriler üzerindeki analizler toplam puan üzerinden yapılmış, ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek 100 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, kaynaştırmaya ilişkin olumlu bir tutumu işaret etmektedir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan bireylere “Kişisel Bilgi Formu” ve “Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeği” birlikte uygulanmıştır, bilgilerin gizliliği bakımından isim ya da

tanıtıcı kod kullanmamaları belirtilmiştir. Bireylere ölçeği ve formu yanıtlamaları için yeterli süre verilmiştir, ek süre talep edenlere yanıtlamayı tamamlayabilecekleri süre tanınmıştır. Uygulama sınıf ortamında yapılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Uygulama süreci sonunda elde edilen verilerin analizinde, araştırma amaçları göz önüne bulundurularak her bir alt amaç için uygun istatistiksel teknikler kullanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 20.00 paket programı aracılığıyla, tüm analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilerek gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler normal dağılım gösterdiği için verilerin analizinde parametrik istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşler ölçeğinden aldıkları puanları cinsiyet, öğrenime devam ettikleri veya mazun oldukları fakülte, aile engelli birey olup olmadığına, uygulama yaptıkları okulda engelli öğrencinin olup olmasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşma olup olmadığını belirlemek için t-testi (independent t test) tekniği kullanılmıştır çünkü veriler normal dağılmaktadır ve değişkenler iki kategorilidir. Öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşler ölçeğinden aldıkları puanların yaşa göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Varyans Analizi (One-Way ANOVA) tekniği kullanılmıştır çünkü yaş değişkeni araştırma kapsamında üç kategoriye ayrılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde belirlenen alt amaçlar doğrultusunda, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumları ölçekle tespit edilmiş, elde edilen bulgularla, bunlara ilişkin yorumlar verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeğinden Alınan Puanlara Yönelik t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
Kız	155	56.387	6.756	.904	308	.367
Erkek	155	57.103	7.181			

Tablo 2’de görüldüğü üzere t testi sonucu incelendiğinde, Eğitim Fakültesinde okuyan ve Pedagojik Formasyon kursu alan öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik puanları cinsiyete göre karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Tablo 3. Mezun Olduğu/ Olacağı Fakülteye Göre Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeğinden Alınan Puanlara Yönelik t- Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
Eğitim Fakültesi	172	57.877	6.417	3.243	308	.001
Fen Edebiyat Fakültesi	138	55.333	7.386			

Tablo 3’den de anlaşılacağı üzere Eğitim Fakültesinde okuyan ve Pedagojik Formasyon Kursu alan öğretmen adaylarının mezun oldukları veya olacakları fakülte değişkenine göre kaynaştırmaya yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının lehine olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Yaşa Göre Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeğinden Alınan Puanlara Yönelik Varyans Analizi

Gruplar	18-22 yaş N=85	23-27 yaş N=188	28 yaş ve üzeri N=37							
Ölçek puanı	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss	Ss	F	Sd	P
	57,541	6,951	56,734	6,843	54,973	7,503	6,970	1,759	307	.174

Farklı Eğitim Kademelerinde Görev Yapacak Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Tablo 4’de yapılan varyans analizi sonucunda Eğitim Fakültesi ve Pedagojik Formasyon Kursu Alan Öğretmen Adaylarının kaynaştırmaya yönelik puanları yaşa göre karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Tablo 5. Ailede Engelli Birey Olup-Olmama Durumuna Göre Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeğinden Alınan Puanlara Yönelik t- Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
Evet	22	57.363	6.313	.431	308	.667
Hayır	288	56.697	7.025			

Tablo 5’de görüldüğü üzere t testi sonucu incelendiğinde, Eğitim Fakültesi ve Pedagojik Formasyon Kursu Alan Öğretmen Adaylarının kaynaştırmaya yönelik düşünceleri ailelerinde engelli birey olup olmama durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Tablo 6. Uygulama Yaptığı Sınıfta Engelli Öğrenci Olup-Olmama Durumuna Göre Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeğinden Alınan Puanlara Yönelik t- Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	T	Sd	P
Evet	56	57.910	7.725	1.384	308	.167
Hayır	254	56.488	6.782			

Tablo 6’de görüldüğü üzere t testi sonucu incelendiğinde, Eğitim Fakültesi ve Pedagojik Formasyon Kursu Alan Öğretmen Adaylarının kaynaştırmaya yönelik puanları uygulama yaptıkları sınıfta engelli öğrenci olup olmama değişkenine göre karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları ile pedagojik formasyon kursu eğitimi alan Fen Edebiyat Fakültesi mezunu öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik görüşleri cinsiyet, mezun olunan/olunacak fakülte, ailesinde engelli birey olup olmama, uygulama yaptığı sınıfta engelli öğrenci olup olmama ve yaş değişkenlerine göre incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, kaynaştırmaya yönelik toplam puanlar ile mezun olunan/olunacak fakülteler arasında anlamlı farklılık bulunurken, cinsiyet, yaş, ailede engelli birey olup olmaması ve uygulama yapılan sınıfta engelli öğrenci olup olmaması arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Çalışmaya Özel eğitim ile ilgili daha önce ders alıp almama değişkeni de konulmuş fakat eğitim fakültesindeki öğrencilerin hepsinin bu dersi aldığı, Fen Edebiyat Fakültesinden mezun olan öğrencilerin almadıklarını belirttikleri için mezun olunan fakülte değişkeni ile aynı sonucu vermiştir. Dolayısıyla bu değişkenlerden mezun olunan/olunacak fakültenin kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Cinsiyetin öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumları üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. Benzer sonuçlara çeşitli çalışmalarda (Alghazo, Dodeen ve Algaryouti 2003; Bilen, 2007; Carroll, Forlin ve Jobling 2003; Diken, 1999; Haq ve Mundia, 2012; Şahbaz ve Peker, 2008) rastlanırken, bazı çalışmalarda bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre engelli öğrencileri daha kabullenici ve olumlu tutuma sahip oldukları bulunmuştur (Avramidis ve diğ., 2000; Chong, Forlin ve Au 2007; Fakolade, Adeniyi ve Tela 2009; Romi ve Leyser 2006). Çalışmada ailede engelli birey olup olmama değişkenine göre de anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuç daha önce yapılan çalışmaların sonuçları ile tutarlılık göstermektedir (Kayhan, Şengül ve Akmeşe, 2012; Özdemir, 2010). Yine çalışmada yaş değişkenine göre tutumlarda anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Bazı çalışmalarda benzer şekilde yaş ile kaynaştırmaya yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken (Avramidis

ve diğ., 2000; Carroll ve diğ., 2003; Forlin ve diğ., 2009) bazı çalışmalarda ise genç öğretmenlerin daha olumlu tutumlara sahip oldukları görülmüştür (Avramidis ve Norwich 2002; Leyser, Kapperman ve Keller, 1994; Özdemir ve Ahmetoğlu, 2012). Çalışmada, öğretmen adaylarının uygulama yaptıkları sınıfta engelli öğrencinin olup/olmaması öğretmen adaylarının tutumları arasında farklılık oluşturmamıştır. Buna karşın, Akman ve Okyay'ın (2009) yapmış oldukları çalışmada, sınıfında engelli öğrencilerin bulunduğu öğretmenlerin, sınıfında engelli öğrenci bulunmayanlara göre daha olumlu tutumlarının olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının mezun oldukları/olacakları fakülte ile kaynaştırmaya yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Bu farklılık, Eğitim Fakültesi öğrencileri lehine bulunmuştur. Özellikle Eğitim Fakültesinin bütün programlarında "Özel Eğitim" dersinin zorunlu ders olarak verilmesi, bunun yanında Sınıf Öğretmenliği programında "İlköğretimde Kaynaştırma", Rehberlik ve Psikolojik Danışma programında ise "Öğrenme Güçlükleri" ve "Özel Eğitimde PDR Hizmetleri" derslerinin de verilmesi öğretmen adaylarının bu tutum ve düşüncelerinin oluşmasında etkili olduğunu düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin engellilerle ilgili aldıkları eğitimin miktarı ile öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik tutumları arasında olumlu bir ilişki olduğu görülmüştür (Avramidis ve diğ., 2000, Avramidis ve Kalyva, 2007; Avramidis ve Norwich 2002; Center ve Ward 1987; Bek, Veren ve Başer, 2009; Hastings ve Graham 1995; Loreman ve Earle 2007; Loreman, Forlin ve Sharma 2007; Sharma, Forlin, Loreman ve Earle 2006; Sharma, Forlin ve Loreman, 2008; Subban ve Sharma, 2005). Bunların yanı sıra, öğretmenlerin olumlu, kabullenici ve destekleyici tutumları da kaynaştırma programlarının başarılı olmasında kritik rol oynamaktadır (Cook 2002; Cook, Semmel ve

Gerber, 1999; Kim, 2010; Simpson ve Myles 1993, Villa, Thousand, Meyers ve Nevin, 1996).

Kaynaştırma yoluyla eğitimde; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini özel eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmi ve özel tüm eğitim kademelerinde sürdürmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006). Buna karşın kaynaştırmaya yönelik öğretmen görüşlerinin araştırıldığı çalışmaların (Babaoğlu ve Yılmaz, 2010; Batu, 1998; Bilen, 2007; Çuhadar, 2006; Dolapci, 2013; Diken ve Sucuoğlu, 1999; Diken, 1998; Ekşi, 2010; Gözün, 2003; Gözün ve Yıkılmış, 2004; Kayaoğlu, 1999; Metin ve Çakmak, 1998; Orel, Zerey ve Töret, 2004; Rakap ve Kaczmarek 2009; Seçer, 2010; Şahbaz, 1997; Şahin ve Güldenoğlu, 2013, Uysal, 2003; Yıkılmış, Şahbaz ve Peker, 1997, 1998) büyük bir çoğunluğu ilköğretimde ve okul öncesi de çalışan/çalışacak öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının tutumlarını ölçmeye yöneliktir. Halbuki engelli öğrencilerin ihtiyaç duydukları eğitsel destekler ortaokul, lise ve diğer üst kademelerinde devam etmektedir. İlköğretim düzeyinde eğitim verecek öğretmen adaylarına özel eğitim ve kaynaştırma yönelik dersler verilirken ortaöğretimde çalışacak öğretmen adaylarına bu yönde bir dersin verilmemesi, hem engelli öğrencilerin ihtiyaç ve gereksinimlerinin anlaşılmasını hem de bu öğrencilere uygun eğitimin verilmesini güçleştireceği söylenebilir.

Gözün ve Yıkılmış (2004), Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde okuyan ve kaynaştırma eğitim programına katılan öğretmen adaylarının, katılmayanlara göre kaynaştırmaya yönelik tutum puanlarının olumlu yönde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Çalışmada, başarılı bir kaynaştırma için çok önemli olan öğretmenlerin olumsuz tutumlarının değiştirilmesinin hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerle mümkün olduğu belirtilmiştir. Bu sonuç, ortaöğretim düzeyinde görev alacak öğretmen

adaylarının programlarına da kaynaştırma dersinin eklenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilere yer verilebilir:

- Liselerde görev alacak öğretmen adayları için ilgili fakültelerde Özel Eğitim dersi lisans programlarına ve pedagojik formasyon alacak öğretmen adaylarına yönelik kurs programlarına dahil edilebilir.
- Görev yapmakta olan öğretmenlere yardımcı olacak mentor öğretmenlerle bilgi paylaşımı sağlanabilir.

Bu çalışmanın örneklemini, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesinde 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Sınıf Öğretmenliği ve Okul Öncesi Öğretmenliği Programlarında öğrenim gören 4. Sınıf öğrencileri ile Eğitim Fakültesi bünyesinde açılan pedagojik formasyon kursu alan öğretmen adayları ile sınırlı kalmıştır. Başka üniversitelerin farklı fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin kaynaştırmaya yönelik tutumları araştırılabilir. Ayrıca araştırma, öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik oluşturulan tutum ölçeğine vermiş oldukları cevaplarla sınırlıdır. Öğretmen adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumları ile beraber yeterliliklerinde araştırılması gerekmektedir. Fen-Edebiyat fakültelerinden mezun olmuş ve görev yapan öğretmenlerle benzer bir çalışma yapılabilir. Bu yöndeki araştırma nitel verilerle de desteklenebilir.

KAYNAKÇA

Akman, B. ve Okyay, Ö. (2009). "Sınıfında Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması". XVIII. Eğitim Bilimleri Kurultayında Sunulan Bildiri, 1-3 Ekim, İzmir.

- Alghazo, E.M., Dodeen, H., & Algaryouti. I. A. (2003). "Attitudes of Pre-Service Teachers Towards Persons with Disabilities: Predictors for the Success of Inclusion". *College Student Journal* 37(4), 515–22.
- Antonak, R. & Larrivee, B. (1995). "Psychometric Analysis and Revision of the Opinions Relative to Mainstreaming Scale". *Exceptional Children*, 62 (2), 139-142.
- Ataman, A. (2011). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ataman, A. (1996). "Öğretmen Yetiştiren Eğitim Fakültelerine Öğretim Elemanı Yetiştirilmesi ve Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi". *Yeni Türkiye (Eğitim özel Sayısı)*, 2(7), 382-389.
- Avramidis, E., Bayliss, P., & Burden, R. (2000). "A Survey Into Mainstream Teachers' Attitudes Towards the Inclusion of Children with Special Educational Needs in the Ordinary School One Local Education Authority". *Educational Psychology*, 20(2), 191-211.
- Avramidis, E. & Kalyva, E. (2007). "The Influence of Teaching Experience and Professional Development on Greek Teachers' Attitudes Towards Inclusion". *European Journal of Special Needs Education*, 22(4): 367–89.
- Avramidis, E. & Norwich, B. (2002). "Teachers' Attitudes Towards Integration / Inclusion: A Review of the Literature". *European Journal of Special Needs Education*, 17(2), 129- 147.
- Babaođlan, E. ve Yılmaz, Ő. (2010). "Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlikleri". *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 18 (2), 345-354.
- Bacon, E. H. & Schultz, J. B. (1991). "A Survey of Mainstreaming Practices". *Teacher Education and Special Education*, 14(2), 144–149.
- Batu, S. (1998). *Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri*.

Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Batu, E. S. ve Kırcaali-İftar G. (2005). *Kaynaştırma*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bek, H., Veren H. ve Başer, A. (2009). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi". *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 160-168.
- Berry, R. (2010). "Preservice and Early Career Teachers' Attitudes towards Inclusion, Instructional Accommodations, and Fairness: Three Profiles". *Teacher Educator*, 45(2), 75-95. doi: 10.1080/08878731003623677.
- Bilen, E. (2007). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri ve Çözüm Önerileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Blecker, N.S. & N.J. Boakes. (2010). "Creating a learning environment for all children: Are teachers able and willing?". *International Journal of Inclusive Education*, 14(5): 435-47. doi:10.1080/13603110802504937.
- Bradshaw, L. & Mundia, L. (2005). "Understanding Pre-Service Teachers' Construct of Disability: A Metacognitive Process". *Disability and Society*, 20(5): 563-74.
- Carroll, A., Forlin, C., & Jobling, A. (2003). "The Impact of Teacher Training in Special Education on the Attitudes of Australian Preservice General Educators towards People With Disabilities". *Teacher Education Quarterly*, 30(3): 65-79.
- Center, Y. & J. Ward. (1987). "Teachers' Attitudes Towards the Integration of Disabled Children into Regular Schools". *The Exceptional Child* 34(1): 41-56.

- Chong, S.K.S., Forlin C., & M.L. Au. (2007). "The Influence of an Inclusive Education Course on Attitude Change of Pre-Service Secondary Teachers in Hong Kong". *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 35(2): 161–79.
- Coates, R. D. (1989) "The Regular Education Initiative and Opinions of Regular Classroom Teachers". *Journal of Learning Disabilities*". 22, 532–536.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). *Research methods in education* (5. Baskı). London: Routledge Falmer.
- Cook, B. G. (2002). "Inclusive Attitudes, Strengths, and Weaknesses of Pre-Service General Educators Enrolled in A Curriculum Infusion Teacher Preparation Program". *Teacher Education and Special Education*, 25(3), 262-27.
- Cook, B.G., Semmel, M.I., & Gerber, M.M. (1999). "Attitudes of Principals and Special Education Teachers Toward the Inclusion of Students with Mild Disabilities: Critical differences of Opinion". *Remedial and Special Education*, 20: 199–209.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim 1- 5. Sınıflarda Kaynaştırma Eğitime Tabi Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması, Uygulanması, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi ile İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri Ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak.
- Darling-Hammond, L. (2006). "Constructing 21st-Century Teacher Education". *Journal of Teacher Education*, 57(3): 300–14. doi:10.1177/0022487105285962.
- Diken, İ. H. (1998). *Sınıfında Zihinsel Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Diken, H.İ. ve Sucuoğlu, B. (1999). "Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması". *Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 25-39.
- Dolapci, S. (2013). *Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik Algıları ve Kaynaştırma Eğitimine Bakış Açıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ekşi, K. (2010). *Sınıf Öğretmenleri ile Özel Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimi ile İlgili Tutumlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fakolade, O. A., Adeniyi, S. O., & Tela, A. (2009). "Attitudes of Teachers Toward Inclusion of Special Needs Children in General Education Classroom: The Case of Teachers in Some Selected Schools in Nigeria". *International Electronic Journal of Elementary Education*, 1, 155–169.
- Forlin, C., Douglas, G., & Hattie, J. (1996). "Inclusive practices: How accepting are teachers?". *International Journal of Disability, Development and Education*, 43(2), 119–133.
- Forlin, C., Loreman, T., Sharma, U., & Earle, C. (2009). "Demographic Differences in Changing Preservice Teachers' Attitudes, Sentiments and Concerns about Inclusive Education". *International Journal of Inclusive Education*, 13(2), 195–209.
- Gök, G. ve Erbaş, D. (2011). "Okulöncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri ve Önerileri". *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87
- Gözün, Ö. (2003). *Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

- Gözün, Ö. ve Yıkılmış, A. (2004) "Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5, 65-77.
- Güven, E. ve Çevik, D.B., (2012). "Müzik Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma (Balıkesir Üniversitesi Örneği)". Journal of Educational and Instructional Studies in the World, 2(1).
- Haq, F.S. & Mundia, L. (2012). "Comparison of Brunei Preservice Student Teachers' Attitudes to Inclusive Education and Specific Disabilities: Implications for Teacher Education". The Journal of Educational Research, 105:366–374.
- Hastings, R.P. & Graham, S. (1995). "Adolescents' Perceptions of Young People With Severe Learning Difficulties: The Effects of Integration Schemes and Frequency of Contact". Educational Psychology, 15: 149–59.
- Hastings, R.P. & Oakford, S. (2003). "Student Teachers' Attitudes Towards the Inclusion of Children with Special Needs". Educational Psychology, 23(1): 87–94.
- Horne, P.E. & Timmons, V. (2009). "Making it Work: Teachers' Perspectives on Inclusion". International Journal of Inclusive Education, 13(3): 273–86. doi:10.1080/ 13603110701433964.
- Jobe, D., Rust, J. O., & Brissie, J. (1996). "Teacher Attitudes Toward Inclusion of Students with Disabilities into Regular Classrooms". Education, 117(1), 234-245.
- Jordan, A., Schwartz, E., & McGhie-Richmond, D. (2009). "Preparing Teachers for Inclusive Classrooms". Teaching and Teacher Education, 25 (2009) 535–542.

- Jordan, A. & Stanovich, P. J. (2004). "The Beliefs and Practices of Canadian Teachers about Including Students with Special Education Needs in Their Regular Elementary Classrooms". *Exceptionality Education Canada*, 14 (2&3), 25-46.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kargın, T. (2004). "Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi. 5 (2) 1-13.
- Kayaoğlu, H. (1999). *Bilgilendirme Programının Normal Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Ortamındaki İşitme Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Kayhan, N., Şengül, A. ve Akmeşe, P.P. (2012). "İlköğretim Birinci ve İkinci Kademe Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3).
- Kırcaali-İftar, G. (1998). *Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri*. S. Eripek (Edt). *Özel Eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kırcaali-İftar, G. (1996). "Kaynaştırmaya İlişkin Görüşler Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", VI. Özel Eğitim Günlerinde Sunulan Bildiri, Ankara.
- Killoron, I., Woronco, D., & Zaretsky, H. (2014). "Exploring Preservice Teachers' Attitudes Towards Inclusion". *International Journal of Inclusive Education*. Vol. 18(4), 427-442, <http://dx.doi.org/10.1080/13603116.2013.784367>
- Kim, J. R. (2011). "Influence of Teacher Preparation Programmes on Preservice Teachers' Attitudes toward Inclusion". *International Journal of Inclusive Education* Vol. 15(3), 355-377.
- Koutrouba, K., Vamvakari, M., & Theodoropoulos. H. (2008). "SEN Students' Inclusion in Greece: Factors Influencing Greek Teachers' Stance". *European Journal of Special Needs Education*, 23: 413-21.

- Lambe, J. & Bones, R. (2006). "Student Teachers' Perceptions about Inclusive Classroom Teaching in Northern Ireland Prior to Teaching Practice Experience". *European Journal of Special Needs Education*, Vol. 21(2), pp. 167–186.
- Lancaster, J. & A. Bain. (2010). "The Design of Preservice Inclusive Education Courses and Their Effects on Self-Efficacy: A comparative study". *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 38(2): 117–28. doi:10.1080/13598661003678950.
- Leyser, Y., Kapperman, G., & Keller, R. (1994). "Teacher Attitudes toward Mainstreaming: A Cross-Cultural Study in Six Nations". *European Journal of Special Needs Education*, 9(1): 1–15.
- Lombardi, T. P. & Hunka, N. J. (2001). "Preparing General Education Teachers for Inclusive Classrooms: Assessing the Process". *Teacher Education and Special Education*, 24(3), 183-197.
- Loreman, T. (2010). "Essential Inclusive Education-Related Outcomes for Alberta Preservice Teachers". *The Alberta Journal of Educational Research* 56 (2): 124–42.
- Loreman, T. & C. Earle. (2007). "The Development of Attitudes, Sentiments, and Concerns about Inclusive Education in A Content-Infused Canadian Teacher Preparation Program". *Exceptionality Education Canada* 17(1): 85–106.
- Loreman, T., Forlin, C., & Sharma, U. (2007). "An International Comparison of Pre-Service Teacher Attitudes towards Inclusive Education". *Disability Studies Quarterly*, 27(4).
- Martinez, S. R. (2003). "Impact of a Graduate Class on Attitudes toward Inclusion, Perceived Teaching Efficacy and Knowledge about Adapting Instruction for Children with Disabilities in Inclusive Settings". *Teacher Development*, 7(3), 473–494.

- McHatton P.A. & McCray E. D. (2007). "Inclination toward Inclusion: Perceptions of Elementary and Secondary Education Teacher Candidates". *Action in Teacher Education*, 29(3), 25-32.
- MEB (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. 31.05.2006.26184 Sayılı Resmi Gazete.
- Metin, N. (1997). *Özürlü çocuklar için kaynaştırma programı*. ÖZEV Türkiye Özürlüler Vakfı Yayın, Ankara.
- Metin, N. ve Çakmak, H. (1998). "İlköğretim Okullarındaki Eğitimcilerin Özürlü Çocuklarla Normal Çocuklar Kaynaştırıldığı Programlar Hakkındaki Düşüncelerinin İncelenmesi". 8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri. Edirne: 128-139.
- Mousouli, M., Kokaridas, D., Angelopoulou-Sakadami, N., & Aristotelous, M. (2009). "Knowledge and Attitudes towards Children with Special Needs by Physical Education Students". *International Journal of Special Education*, 24 (3), 85-89.
- Nizamoglu, N. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Yeterliklerine İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Orel, A., Zerey, Z. ve Töret, G. (2004). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi". *Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 23-33.
- Özdemir, H. (2010). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özdemir, H. & Ahmetoğlu, E. (2012). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşları ve Mesleki Deneyimleri Açısından Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi". *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*. 2(1).

- Parasuram, K. (2006). "Variables That Affect Teachers' Attitudes towards Disability and Inclusive Education in Mumbai, India". *Disability and Society*, 21(3): 231–42.
- Rakap S. & Kaczmarek L. (2009). "Teachers' Attitudes towards Inclusion in Turkey". *European Journal of Special Needs Education*, 25(1): 59–75.
- Rioux, M.H. & P.C. Pinto. (2010). "A Time for the Universal Right to Education: Back to Basics". *British Journal of Sociology of Education*, 31(5): 621–42. doi:10.1080/01425692.2010.500094
- Romi, S. & Y. Leyser. (2006). "Exploring Inclusion Pre-Service Training Needs: A Study of Variables Associated with Attitudes and Self-Efficacy Beliefs". *European Journal of Special Needs Education* 21, no. 1: 85–105.
- Ryan, T.G. (2009). "Inclusive Attitudes: A Preservice Analysis". *Journal of Research in Special Education Needs*, 9(3): 180–7. doi:10.1111/j.1471-3802.2009.01134.x
- Sarı, H. (2002). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili öneriler*. Pegem A Yayınları, Ankara.
- Seçer, Z. (2010). "An Analysis of the Effects of in-Service Teacher Training on Turkish Preschool Teachers' Attitudes towards Inclusion". *International Journal of Early Years Education*, 18(1), 43–53.
- Semmel, M. I., Abernathy, T. V., Butera, G., & Lesar, S. (1991) "Teacher Perceptions of the Regular Education Initiative". *Exceptional Children*, 58, 9–24.
- Shade, R. A. & Stewart, R. (2001). "General Education and Special Education Preservice Teachers' Attitudes toward Inclusion". *Preventing School Failure*, 46(1), 37-41.
- Sharma, U., C. Forlin, T. Loreman, & C. Earle. (2006). "Pre-Service Teachers' Attitudes, Concerns and Sentiments about Inclusive Education: An

- International Comparison of the Novice Pre-Service Teacher". International Journal of Special Education, 21(2): 80–93.
- Sharma, U., Forlin, C. & Loreman, T.(2008). "Impact of Training on Pre-Service Teachers' Attitudes and Concerns about Inclusive Education and Sentiments About Persons with Disabilities". Disability & Society, 23(7), December 2008, 773–785.
- Shimman, P. (1990). "The Impact of Special Needs Students at a Further Education College: A Report on a Questionnaire". Journal of Further and Higher Education 14: 83–91.
- Simpson, R.L. & Myles, B.S. (1993). "General Education Collaboration: A Model for Successful Mainstreaming. In Challenges Facing Special Education". ed. E.L. Meyer, G.A. Vergason, and R.J. Whelan, 63–78. Denver, CO: Love Publishing.
- Sosu, E.M., Mtika, P., & Colucci-Gray, L. (2010). "Does Initial Teacher Education Make A Difference? The Impact of Teacher Preparation on Student Teachers' Attitudes Towards Educational Inclusion". Journal Of Education For Teaching, 36(4): 389–405. doi:10.1080/ 02607476.2010.513847
- Subban, P. & Sharma, U. (2005). "Understanding Educator Attitudes Toward the Implementation of Inclusive Education". Disability Studies Quarterly, 25(2). <http://www.dsqsds.org>.
- Şahbaz, Ü. (1997). *Öğretmenlerin Özel Gereksinimli Çocukların Kaynaştırılması Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya İlişkin Tutumlarının Değişmesindeki Etkilliliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Şahbaz, Ü. ve Peker S. (2008). "Comparison of school counselors' views on inclusion in different cities". 2nd International Conference on Special Education "Sharing knowledge and experience around the world" Marmaris, Muğla-Turkey. 18–21 June

- Şahin, F. ve Güldenoğlu, B. (2013). "Engelliler Konusunda Verilen Eğitim Programının Engellilere Yönelik Tutumlar Üzerindeki Etkisi". *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 214-239.
- Thaver, T. & Lim, L. (2012). "Attitudes of Pre-Service Mainstream Teachers in Singapore towards People with Disabilities and Inclusive Education". *International Journal of Inclusive Education*, 1–15.
- Uysal, A. (1995). *Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Uysal, A. (2003). "Kaynaştırma Uygulaması Yapan Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşleri". 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Ankara: Kök Yayınevi.
- Villa, R.A., Thousand, J.S., Meyers, H., & Nevin, A. (1996). "Teacher and Administrator Perceptions of Heterogeneous Education". *Exceptional Children*, 63: 29–45.
- Wischnowski, M.W., Salmon, S.J., & Eaton, K. (2004). "Evaluating Co-Teaching As a Means for Successful Inclusion of Students with Disabilities in a Rural District". *Rural Special Education Quarterly*, 23(3), 3-14.
- Yıkılmış, A., Şahbaz, Ü. ve Peker, S. (1997). "Hizmet İçi Eğitim Programlarının Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi". 7. Ulusal Özel Eğitim Günleri'nde sunulmuş bildiri, Eskişehir.
- Yıkılmış, A., Şahbaz, Ü. ve Peker, S. (1998). "Özel Eğitim Danışmanlığı ve Özel Eğitim Dersinin Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumları Üzerindeki Etkisi". 8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Edirne.
- Yoon-Suk, H. (2010). "Attitudes Towards Inclusion: Gaps between Belief and Practice". *International Journal of Special Education*, 26(1), 136-146.

Zambelli, F. & Bonni, R. (2004). "Beliefs of Teachers in Italian Schools Concerning the Inclusion of Disabled Students: A Q-Sort Analysis". *European Journal of Special Needs Education*, 19(3), 351-364.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Significance

Special education is defined as the education which is for the children with special needs and exceptional children, takes gifted and talented children to the best place, prevents inability in order not to be an obstacle, makes the disabled person competent and supports them for being independent and productive person (Ataman, 2011). Inclusive education is the education in which the children can be with their peer without being taken away from the society, have an interaction and chance to have enough knowledge and skill in order to be independent, the suitable educational techniques are used and which is based on normalization (Jenkinson, 1997). Studies indicate that the most significant item for a successful mainstreaming is teacher's attitudes (Coates, 1989; Bacon and Schultz, 1991; Lambe and Bones, 2006; Semmel et al., 1991). In order teacher to do the best, first they need to have a positive attitude towards mainstreaming. Experiences and background knowledge have an important role to do this. The number of students with special needs is getting more in general classroom settings and instead general classroom teachers are not ready for this so this makes the fear of unknown bigger, too (McHatton and McCray, 2007). The teachers who have positive attitude towards the students with special needs and effective mainstreaming program can apply the program to different kind of students successfully and feel themselves secure about developing it for their own classroom (Berry 2010; Blecker and Boakes 2010; Darling-Hammond 2006; Lancaster and Bain 2010; Ryan 2009). However,

without having positive attitude and faithfulness of mainstreaming principles may effect teachers effort for training the students with special needs negatively (Berry 2010; Jordan and Stanovich 2004; Rioux and Pinto 2010). Despite the fact that there is a lot of research about teacher attitudes towards mainstreaming, most of them are about examining the attitudes of teachers who work or will work in primary school and preschool but educational support for the students with disabled go on during secondary school, high school and other former education classes. Because of these reasons, it is thought that understanding the general education teachers' attitudes who will work in different levels of education towards mainstreaming is important. Within this context, the aim of this study is to determine whether there is a significant difference between the teacher candidates in the Faculty of Education and other teacher candidates in the Faculty of Arts and Sciences who are taking pedagogical formation course according to their gender, the faculty they graduated or will graduate, whether they have any person who is disabled in their family, whether they have any students with disabled in their training schools, and their ages.

Methods

In this study, the survey method is used and the participants are the teacher candidates studying in Adiyaman University Faculty of Education and the other teacher candidates who take pedagogical formation course. In Adiyaman University Faculty of Education Department, 60 of the participants are from Psychological Counseling and Guidance Program, 62 of them are from Primary School Teaching Department, 50 of them are from Preschool Teaching Department, and in total there are 172 teacher candidates; in pedagogical formation course 41 participants are from Department of Turkish Language and Literature, 35 participants are from Department of Mathematics, 29

participants are from Department of Geography, 21 participants are from Department of Biology, and 12 of them are from Art History and totally there are 138 teacher candidates. As data collection tools, 'Personal Information Form' developed by the researcher and 'Opinion Scale about Mainstreaming' developed by Antonak and Larivee (1995) were used. In analyzing the data, Analysis of Variance (One-Way ANOVA) and t-test (Independent t test) techniques were used.

Findings and Discussion

As a result of analysis, it is seen that there is no significant difference between the scores of teacher candidates who study in the Faculty of Education and those who take Pedagogical Formation course according to their attitudes towards mainstreaming. According to the faculty from which candidate teachers graduated or will graduate variance for both of the students in the Faculty of Education and the Pedagogical Formation course, there is significant difference in the attitudes towards mainstreaming. It is clear that this difference is on behalf of the teacher candidates in the Faculty of Education. It is confirmed that when comparing the students from Faculty of Education and Pedagogical Formation course with their ages, there is no significant difference. It is seen that when comparing the students from Faculty of Education and Pedagogical Formation course whether they have any disabled in their family, there is no significant difference. When comparing the students from Faculty of Education and Pedagogical Formation course whether they have any students with disabled in their classrooms in the training school, it is seen that there is no significant difference. Especially, in the Faculty of Education, 'Special Education' is an essential subject; in Primary School Teaching Department 'Mainstreaming in Primary School', in Psychological Counseling and Guidance Program 'Learning Disability' and 'PCG Services' subjects are available for the

students. It is thought that these affect the attitudes and thoughts of teacher candidates. According to the researches, it is seen that there is a positive relationship between the level of education taken for disabled person and the attitudes of teachers towards mainstreaming. In the review of literature, there are a lot of studies about the attitudes of teachers towards mainstreaming in primary school and preschool teachers. Educational support for students with disabled continue in the other levels of education system.

Conclusions and Proposals

There is significant difference in total scores and the faculty from which the students graduated or will graduate, whereas there is no significant difference in gender, ages, having people with special needs in the family, having students with disabled in the classrooms in training schools. With the analysis of the data, it is seen that there is a significant difference in the attitudes of the teacher candidates' faculty that they graduated or will graduate towards mainstreaming. According to these results, for the teacher candidates who will work in high schools, the subject 'Special Education' can be included in licence programs in related faculties. Besides, this subject can be included in course program taken by graduated teacher candidates' who are taking pedagogical formation course.